

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора

Ортинської Наталії Володимирівни

на дисертацію Костюк Уляни Ігорівни на тему: «Судові органи як суб'єкти адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах роль судових органів як суб'єктів захисту довкіллевих прав посилюється. Саме судові органи наділені широким колом інструментів захисту довкіллевих прав громадян, здатні попереджувати, припиняти незаконні дії фізичних, юридичних осіб, органів публічного управління у довкіллевій сфері. В Україні вкрай важливо сформувати дієву судову практику щодо захисту довкіллевих прав громадян, оновити правову основу функціонування судових органів у досліджуваній сфері. Задеклароване у ст. 50 Конституції України право кожного на «безпечне для життя та здоров'я довкілля» засвідчує пріоритетність правозахисної діяльності державних інституцій у цій сфері. З огляду на це, вкрай важливим є оновлення наукових підходів щодо такої правозахисної діяльності, досягнення задекларованої дисертанткою мети дисертаційного дослідження, зокрема проведення комплексного аналізу особливостей функціонування судових органів як суб'єктів адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, визначення правових проблем такої діяльності та шляхів їхнього подолання.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертації і наукових публікацій Костюк Уляни Ігорівни відповідає встановленим вимогам щодо такого роду наукових робіт.

Дисертацію виконано відповідно до положень законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р.

№ 1264-XII, «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII, «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р. № 2623-III, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 року, схваленої Указом Президента України від 11 червня 2021 року, Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 від 30 вересня 2019 року, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. Дисертаційна робота спрямована на втілення у життя наукового напрямку Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні», схваленого Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24 червня 2014 р. (протокол № 5) та в межах теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу «Стратегія розвитку приватного права в умовах суспільних трансформацій в Україні» (№ державної реєстрації 0124U000286, термін виконання: 2024-2028 роки).

Науковий рівень дисертації і наукових публікацій Костюк У. І. засвічується вирішенням низки актуальних для сучасної юридичної науки завдань.

Високий рівень отриманих наукових результатів підтверджується визначеними авторкою у результаті аналізу вітчизняної та іноземної наукової літератури головними тенденції розвитку судочинства у доквіллєвій сфері в Україні та зарубіжних державах, системною оцінкою придатного для адаптації досвіду іноземних держав задля формування пропозицій з приводу внесення змін до чинного законодавства України.

Належним науковим рівнем відзначаються й положення, що стосуються сучасних проблем діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні та шляхів

їхнього подолання тощо.

Свідченням належного наукового рівня дисертації є використання широкої емпіричної бази проведеного дослідження. Емпіричну базу дисертації склали система статистичних, аналітичних матеріалів, які стосуються довкіллевої сфери та захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, судова практика 2018-2024 років, результати анкетування 400 громадян України і 60 суддів місцевих та апеляційних судів з Львівської, Закарпатської, Тернопільської та Київської областей.

Високим науковим рівнем вирізняються й наукові публікації дисертантки. Зокрема нею опубліковано 21 наукову публікацію, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 статтю у науковому періодичному виданні іншої держави, а також 14 тез доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах, які констатують апробацію результатів дисертації. Загальний обсяг публікацій становить 5,3 друк. арк., з яких авторці належить 4,9 друк. арк. У змісті опублікованих праць оприлюднено основні положення дисертаційної роботи, ідеї, висновки та пропозиції, що вирізняються високим науковим рівнем.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Належний рівень наукової новизни характерний для результатів наукового пошуку Костюк У. І. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що дисертація є однією з перших робіт, у якій сформовано історіографію дослідження діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, проаналізовано адміністративно-правовий статус судових органів, які є суб'єктами захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, встановлено, що реалізація адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні зумовлена

формами, способами втілення в життя компетенції судових органів задля досягнення правозахисної мети у довкіллевій сфері, дозволяє відслідкувати ефективність досягнення цілей, дієвість повноважень судових органів, організаційних, фінансових, матеріально-технічних гарантій їхнього функціонування, з'ясовано основні тенденції розвитку судочинства у довкіллевій сфері в зарубіжних державах та системно оцінено придатний для адаптації досвід іноземних держав задля формування пропозицій з приводу внесення змін до чинного законодавства України.

Серед найбільш цікавих, з огляду на наукову новизну, варто відзначити думки авторки щодо сучасних проблем діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні та пропозиції щодо реалізації шляхів їхнього подолання, зокрема авторкою констатовано, що пріоритетними за умов проведення таких реформ мають стати принципи спеціалізованого підходу до вирішення довкіллевих категорій справ, орієнтації на сталий розвиток, верховенство права, справедливість та оперативність їхнього розгляду, забезпеченості можливості перегляду в апеляційному порядку та касаційного оскарження рішень судовими інституціями, які здатні забезпечити професійний, оперативний та неупереджений перегляд таких справ, судді яких мають спеціалізовані знання у довкіллевій сфері.

Безумовно, науковою новизною відзначається авторський підхід щодо законодавчих змін у досліджуваній сфері, зокрема з приводу внесення змін до частини першої ст. 4, частини третьої ст. 5, ст. 245 КАС України, ст. 21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» задля розширення прав громадськості у сфері судового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, посилення превентивного впливу судових органів на діяльність органів публічного управління у довкіллевій сфері.

Критеріям наукової новизни відповідають пропозиції щодо гарантування права громадських організацій звертатися до суду, коли рішення, дії або бездіяльність суб'єктів владних повноважень фактично порушують чи створюють реальну загрозу порушення довіклілевих прав громадян та інші.

Наукова новизна притаманна результатам наукового аналізу іноземного досвіду довіклілевого судочинства в Індії, Індонезії, Китаю, Філіпін, Бразилії та інших державах.

З огляду на зазначене, можна констатувати високий науковий рівень новизни представлених результатів дисертаційної роботи Костюк У. І.

Результати дисертаційного дослідження, в тому числі ті, що відзначаються науковою новизною, повною мірою висвітлені у достатній кількості наукових публікацій (6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, а також 14 тез доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах, які констатують апробацію результатів дисертації (загалом 21 наукова публікація)). Загальний обсяг публікацій становить 5,3 друк. арк., з яких авторці належить 4,9 друк. арк.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова обґрунтованість положень та висновків зумовлена насамперед раціональною та логічно узгодженою структурою дисертаційної роботи, використанням широкої методологічної основи дисертаційного дослідження. Сучасний методологічний інструментарій охопив філософсько-світоглядні, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема діалектичний метод, методу аналізу, зокрема ретроспективного аналізу, індукції та дедукції, прогнозування й моделювання, класифікації, системно-функціональний, статистичний метод, метод групування та інші.

Обґрунтованість наукових положень дисертації також зумовлена емпіричною базою, широким переліком використаних наукових праць, наукової та навчальної літератури, чинних нормативно-правових актів,

матеріалів судових справ.

Наукова обґрунтованість репрезентованих результатів засвідчується чітким та правильним визначенням авторкою роботи об'єкта та предмета дослідження, логічною, раціональною структурою дисертації. Об'єкт дослідження склали суспільні відносини щодо здійснення судовими органами адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні. Предмет дослідження ідентифіковано як здійснення судовими органами адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (336 найменувань) та додатків (на 45 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 271 сторінка, з них 173 сторінки основного тексту.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

У дисертації повною мірою виконане поставлене наукове завдання щодо з'ясування поняття, особливостей, структури, проблем реалізації адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, визначення напрямів його удосконалення.

Костюк У. І. виконання поставлене наукове завдання, зокрема обґрунтувала у дисертації широкий перелік теоретичних положень, висновків, практичних рекомендацій, які є актуальними для юридичної науки та вирізняються високим науковим рівнем, сформувала історіографічне та методологічне підґрунтя дослідження адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, з'ясувала сучасний стан адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні,

схарактеризувала основні засади адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, визначила поняття та представила структурну характеристику адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, з'ясувала особливості адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні та специфіку його реалізації, дослідила адміністративно-правовий статус судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в зарубіжних країнах та з'ясувала шляхи адаптації зарубіжного досвіду у цій сфері в Україні, визначила правові проблеми діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні та шляхи їхнього подолання.

Досягненню значних теоретичних та практичних результатів дисертаційного дослідження сприяло дослідження адміністративно-правового статусу судових органів у довкіллевій сфері в зарубіжних країнах та з'ясування шляхів адаптації зарубіжного досвіду у цій сфері.

Дисертантка володіє методологією наукової діяльності. Вона констатувала, що якісне дослідження окреслених питань потребує залучення потенціалу філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання. Корисним для всебічного пізнання особливостей об'єкта дослідження стало використання діалектичного методу, методу аналізу, зокрема ретроспективного аналізу, індукції та дедукції, прогнозування й моделювання, системно-функціонального методу, методів класифікації, групування, статистичного методу.

Комплексний підхід дисертантки у застосуванні методів наукового пізнання став запорукою отримання якісних наукових результатів дисертаційного дослідження.

***Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.
Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у
практиці***

Теоретична та практична значущість одержаних результатів полягає у можливості їх подальшого використання у сфері правотворчості, науково-дослідній сфері, практичній діяльності, освітньому процесі тощо.

Результати наукового пошуку можуть знайти практичне застосування у науково-дослідній сфері – задля наукового обґрунтування шляхів удосконалення адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні та напрямів використання у нашій державі іноземного досвіду адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля; освітній діяльності – з метою покращення викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Організація діяльності судів та правоохоронних органів», «Екологічне право», проведення лекцій і практичних занять з цих дисциплін, підготовки навчальної літератури; правотворчій сфері – задля покращення законодавства, що визначає основні юридичні, організаційно-правові, соціально-економічні засади реалізації адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні; правозастосовній діяльності – з метою удосконалення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження засвідчена низкою документів, репрезентованих дисертанткою у дисертації, зокрема таких, як акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Львівського інституту ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» від 03.01.2025 р., довідка про використання в навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка»

результатів дисертаційного дослідження від 03.01.2025 р. № 67-01-11, довідка про практичне використання результатів дисертаційного дослідження Львівського окружного адміністративного суду від 06.01.2025 р.; довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження Кам'янка-Бузького районного суду Львівської області від 02.01.2025 р. № 01-09/2/2025.

Дисертація загалом є завершеною працею, структура якої є оптимальною, логічною, відповідає встановленим вимогам, дає змогу отримати цілісну уяву про адміністративно-правовий статус судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні. Дисертація відповідає вимогам, які пред'являються до дисертаційних досліджень. Оформлення дисертації та анотації відповідає тим вимогам, які висуваються до такого роду робіт. Структура дисертації та зміст її підрозділів слугували розкриттю мети наукового пошуку та виконанню поставлених авторкою завдань дослідження. Результати дисертаційного дослідження мають наукову цінність і важливе значення для подальшого розвитку юридичної науки.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертація не містить порушень академічної доброчесності. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною працею. У дисертаційній роботі немає текстових запозичень, використання ідей інших авторів без посилання на джерела. Дотримані усі норми законодавства про авторське право.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Оцінюючи позитивно рецензовану роботу, потрібно звернути увагу на окремі дискусійні питання, що потребують додаткової аргументації, пояснень у під час публічного захисту або потребують урахування у науковій роботі:

1. Потребує уточнення науковий піхід авторки щодо розмежування термінів «довкілля» та «навколишнє природне середовище» з огляду на використання останнього законодавцем у змісті закону України «Про охорону навколишнього

природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.

2. Потребує пояснення під час публічного захисту твердження авторки, що формування системи екологічних судів є запорукою спеціалізованого, фахового, комплексного та відповідального захисту довіклієвих прав людини та забезпечення екологічної безпеки країни та світу загалом. Слід уточнити, який вектор розвитку довіклієвого судочинства для України авторка вважає прийнятним? Чи враховано нею можливі негативні наслідки таких реформ?

3. Безумовно, посилення судового контролю у довіклієвій сфері є важливим завданням судових органів. Проте у підрозділі 1.3. дисертаційної варто було б більше уваги присвятити питанню окреслення шляхів втілення в життя цього завдання.

4. Потребує детальнішого пояснення твердження авторки, наведене на ст. 85 дисертації, про те, що «трансформація основних засад адміністративно-правового забезпечення довіклієвої правозахисної діяльності судових органів відбувається під впливом політичних, зокрема військових подій». Як військові дії впливають на судовий захист довіклієвих прав, які заходи потрібно здійснити для посилення цього захисту в умовах війни першочергово?

Вказані зауваження носять дискусійний характер, підтверджують складність досліджуваної теми та не знижують її методичної та науково-практичної значущості дисертації Костюк У. І., підкреслюють вагомість її внеску у юридичну науку.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Костюк Уляни Ігорівни на тему «Судові органи як суб'єкти адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні» є завершеною комплексною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати. Вона відповідає вимогам, які пред'являються до дисертаційних досліджень. Положення та висновки роботи дисертантка отримала особисто, їм притаманна наукова новизна та практична значущість, обґрунтованість й достовірність.

Дисертація Костюк Уляни Ігорівни на тему «Судові органи як суб'єкти адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів відповідає спеціальності 081 Право, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, іншим нормативним вимогам, а її авторка – Костюк Уляни Ігорівни, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент –

професор кафедри теорії права та конституціоналізму

Навчально-наукового інституту права,

психології та інноваційної освіти

Національного університету

«Львівська політехніка»

доктор юридичних наук, професор

Наталія ОРТИНСЬКА

Підпис засвідчую:

Вчений секретар

Національного університету

«Львівська політехніка»

Роман БРИЛИНСЬКИЙ

